ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ

Τὸ αἴτημα τοῦ Δήμου Πατρέων ὅπως τὸ ταχύτερον ἀποκατασταθῇ ἡ ζημία εἰς τὸν μετασχηματιστὴν τῆς ΔΕΗ, διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ κανονικῶς ὁ ἐφοδιασμὸς τῆς πόλεώς μας εἰς ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν, εἶναι λογικώτατον. Μὲ τὴν πραγματοποίησιν εἰς ἐθνικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ, ἀνελήφθησαν ὑποχρεώσεις καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ἀζημίως διὰ τὴν πόλιν νὰ διαταράσσεται ἡ παροχὴ τοῦ ρεύματος. Ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι εὐχάριστον, φανταζόμεθα, οὔτε διὰ τὴν ΔΕΗ, νὰ συμβαίνουν τοιαῦται ἀνωμαλίαι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς της. Ἂς σπεύσῃ νὰ κάμῃ ὅ,τι ἐπιβάλλεται.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΦΘΟΡΑ

Γράφει κυβερνητικὴ ἐφημερὶς ὅτι τὸ «Ἔργον τῶν ἀντιπολιτεύσεων εἶναι νὰ φθείρουν τὰς κυβερνήσεις». Λάθος, νομίζομεν. Ἔργον τῶν ἀντιπολιτεύσεων εἶναι νὰ ἀξιοποιοῦν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν φθορὰν τῶν κυβερνήσεων, ἡ ὁποία εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἔργων των. Πάντοτε, εἰς ὅλας τὰς χώρας, αἱ κυβερνήσεις φθείρουν ἑαυτάς.

ΑΙ ΧΙΜΑΙΡΑΙ

Ἡ ἰδία ἐφημερὶς παραδέχεται ὅτι ὁ Συναγερμὸς ὑπῆρξε πολὺ τολμηρὸς εἰς τὸ πρόγραμμα ποὺ παρουσίασεν εἰς τὸν λαὸν διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ψῆφον του. Προεξώλησε —λέγει— πολλὰς ἐλπίδας, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν πρᾶξιν ἀπεδείχθησαν χίμαιραι. Ἀκόμη καὶ ἂν δὲν χαρακτηρίσωμεν τὴν σύνταξιν τοιούτων προγραμμάτων ὡς δημαγωγίαν, ἀλλ' ἀρκεσθῶμεν εἰς κακὴν ἐκτίμησιν τῶν δυνατοτήτων μιᾶς χώρας, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ φυσικὴ ἀπογοήτευσις τοῦ λαοῦ διὰ τὴν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων ποὺ τοῦ ἐθέρμαναν δημιουργεῖ τὴν φθορὰν τῶν κυβερνήσεων. Ὕστερα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μὴ ἐκτέλεσιν διαφόρων σημείων τοῦ προγράμματος, εἶναι καὶ ὁ τρόπος ἐκτελέσεως ἄλλων σημείων, ποὺ ἐπίσης φέρει φθοράν. Καὶ εἰς ὅλα αὐτὰ δὲν εὐθύνεται καθόλου ἡ ἀντιπολίτευσις.

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Θὰ γίνῃ ἀναδιοργάνωσις τῶν Γραφείων Εὑρέσεως Ἐργασίας. Δὲν εἶναι ἀρχικῶς ἡ ἰδέα. Ἀλλὰ δὲν πταίουν βασικῶς τὰ Γραφεῖα διὰ τὴν μὴ εὕρεσιν ἐργασίας εἰς τοὺς ἀνέργους.

Η ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΟΡΥΖΗΣ

Οἱ παραγωγοὶ τῆς ὀρύζης παραπονοῦνται ὅτι αἱ τιμαὶ τοῦ προϊόντος των δὲν καλύπτουν, πλέον, τὸ κόστος τῆς καλλιεργείας. Καὶ ζητοῦν προστατευτικὰ μέτρα. Εὑρίσκονται, πράγματι, εἰς δυσχερῆ θέσιν, τοῦτο ὅμως ὀφείλεται εἰς τὸν διεθνῆ ἀνταγωνισμόν, ὁ ὁποῖος ἀπέκλεισε τὴν ἑλληνικὴν ὄρυζαν. Ἡ ὄρυζα, πρεῖτον ἀναγκαῖον διὰ τὴν Ἑλλάδα, πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν κάλυψιν τῶν ἐγχωρίων ἀναγκῶν, ὁ,τι, λόγῳ ἀπαρκείας ζητήσεως, θὰ ἰσχύῃ καὶ δικαίαν τιμήν. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀπεδείχθη ὅτι δὲν εἶναι εὔκολον νὰ παγιώσῃ μίαν θέσιν, διότι ὑπάρχουν σκληραὶ ἀνταγωνισταὶ ἀπὸ ἄλλας χώρας παλαιὰς καὶ ἰσχυρὰς παραγωγούς. Χρειάζεται προσαρμογὴ εἰς τὴν πραγματικότητα.

Η ΑΠΟΥΣΙΑ

Ὁ στρατάρχης Παπάγος θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν 26ην Μαρτίου, διότι ἦτο ἀνάγκη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν σύστασιν τῶν ἰατρῶν του περὶ δεκαημέρου ἀναπαύσεως μετὰ τὴν ἐκ τοῦ νοσοκομείου ἔξοδόν του. Πολὺ πιθανόν, οἱ Ἐλβετοὶ ἰατροὶ νὰ καθώρισαν τοσαύτην ἀνάπαυσιν, ἵνα μὴ ὁ πρωθυπουργὸς εὑρίσκεται εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου, ὁπότε θὰ ἦτο ὑποχρεωμένος εἰς πολύωρον ὀρθοστασίαν διὰ τὴν παρακολούθησιν τῆς παρελάσεως καὶ θὰ ἐξουδετεροῦτο μέρος τοῦ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως κέρδους. Ἐλπίζομεν, λοιπὸν καὶ εὐχόμεθα ὅπως ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐπιστρέψῃ ἀκμαῖος, ἵνα ἀναλάβῃ πάλιν τὰ καθήκοντά του.

ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τοὺς, βαρεῖς φόρους οἱ ὀργανώσεις τῶν Γάλλων ἐπιχειρηματιῶν μελετοῦν τὸ κλεῖσιμον τῶν καταστημάτων. Ὥστε, συμβαίνουν καὶ εἰς Παρισίους...

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ

Ἡ Ρωσσία ἐπρότεινε νὰ στείλῃ βουλευτάς της ἵνα ὁμιλήσουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν καὶ νὰ δεχθῇ Ἕλληνας βουλευτὰς ὅπως ὁμιλήσουν εἰς τὴν Ρωσσικὴν Βουλήν. Ἡ ἰδέα τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν λαῶν, κατ' ἀρχήν, προάγει τὴν εἰρήνην. Καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία ὅτι ὅλοι οἱ λαοὶ ποθοῦν τὴν παγίωσιν τῆς εἰρήνης. Ἀλλά, οἱ Ρῶσσοι βουλευταί, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν περιπτωσιν ποὺ θὰ ἀποκομίσουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ χώρα των ὀφείλει νὰ τροποποιήσῃ κάπως τὴν ἐξωτερικήν της πολιτικήν, ἐλαχίστην ἀν ὄχι τελείως μηδαμινὴν δυνατότητα ἔχουν νὰ τὴν ἐπηρεάσουν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει ἡ δυνατότη, τῶν πάντων νὰ ἐπικρίνουν τὰ πάντα, ἐνῶ εἰς τὴν Ρωσσίαν ἡ ἐπίκρισις ἔχει, συνήθως, χαρακτῆρα... ἐπιμνημόσυνον, ἀφοῦ ἐπικρίνονται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουν προηγουμένως καταδικασθῇ.

ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ

Θὰ κατασκευασθοῦν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα σιγαρέττα πολυτελείας, ὡς ἀνακοινοῦται, διὰ τὴν τάξιν τῶν πολὺ εὐπόρων, οἱ ὁποῖοι τώρα προτιμοῦν τὰ ξένα. Ἀλλά, νομίζομεν ὅτι αὐτοὶ οἱ κύριοι προτιμοῦν τὰ ξένα σιγαρέττα ἐν μέρει διὰ τὴν μάρκαν των καὶ ἐν μέρει διὰ τὴν ποιότητα τοῦ καπνοῦ. Ἡ ξενομανία δὲν θεραπεύεται μὲ τίποτε ἐγχώριον, ὁσονδήποτε πολυτελές, ἀλλὰ διὰ τὴν ποιότητα μήπως θὰ γίνῃ... εἰσαγωγὴ καπνῶν τύπου Βιρτζίνια;

ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

Ὁ κ. Μαρκεζίνης, κάμνων ἔναρξιν τῆς ἐξορμήσεώς του, μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Κόμματος τῶν προοδευτικῶν, ἐπισκέπτεται συνεχῶς ἐργοστάσια. Βάζει τὰ θεμέλια τοῦ κόμματός του εἰς τὸν «λαὸν» τῶν βιομηχάνων.

ΝΕΑ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΙΚΗ
Ἰατροῦ ΣΠΥΡ. ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ
ΕΙΔΙΚΟΥ ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΟΥ
ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ
Πλατεῖα Γεωργίου Α' ἀριθ. 9. Τηλ. 36—65
ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΙ ΗΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥΣ Ι.Κ.Α.
δι' ἐγχειρήσεις

Ὁ λόγος τοῦ κ. Σβώλου εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 1ης ΣΕΛΙΔΟΣ

στὴς ἔγινε ἰσόβιος καὶ ὁ ὑπάλληλος μόνιμος. Τότε ἐξαγγέλθηκε τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας, γιὰ νὰ μάθῃ ἡ Διοίκηση νὰ σέβεται τοὺς νόμους καὶ ὁ νομοθέτης τὸ Σύνταγμα. Ὅποιος διαβάσῃ μίαν ἀγόρευση τοῦ Βενιζέλου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γιὰ τὸ Κράτος Δικαίου, ἀσφαλῶς θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ χαραχθῆ καὶ αὐτὴ δίπλα στὸ ἐπιτάφιο ἐπίγραμμα ποὺ ἔχετε μπροστά σας. Τότε ὁ Νόμος ἀπέκτησε τὴν αἴγλη ποὺ δὲν ἐγνώριζε πρίν. Γιατὶ ἔγινε ἴσος γιὰ ὅλους καὶ «πάντων βασιλεὺς». Τότε παραμερίσθηκαν τὰ προνόμια τῆς φεουδαρχίας. Ἔγιναν βουλευταὶ, ἀσημοι ἔμποροι καὶ ἄγνωστοι δικηγόροι. Ἔγιναν νομάρχαι καὶ ἀνώτατοι ὑπάλληλοι νέοι χωρὶς πολιτικὰς περγαμηνάς. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ «κοινωνιολόγοι» βρέθηκαν στὶς ἕδρες τοῦ Πανεπιστημίου. Τὰ τζάκια ἐσείσθηκαν. Ἀστοί, μικροαστοί, διανοούμενοι, ἀνέβαιναν. Καὶ πίσω ἀπ' τὸν Βενιζέλο ἔτρεξε καὶ ἡ ἐργατιά.

Ἀνέκυψε ἀπότομα ἕνας νέος Κράτος. Γόσο ἦταν ὥριμη ἡ μεταβολή. Ὁ θρῦλος ὅτι ὁ Βενιζέλος ἐφύλαγε τὰ πρόβατα ἑνὸς τσοπάνη στὴ Μεσσηνία ἔδειχνε ἁπλῶς ὅτι τὸ Κράτος ἐξεπληρωνε πλέον τὰ στοιχειώδη του καθήκοντα.

Ἡ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια

Ἡ ἀστικὴ δημοκρατία σέβεται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὸ Κοινοβούλιον. Μὴν κυττᾶτε τί γίνεται δυστυχῶς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ Βουλὴ ἐσοβαροποιήθηκε καὶ ἀνυψώθηκε. Τὸ παράδειγμα προήρχετο ἀπ' τὸν πανίσχυρο Πρωθυπουργό.

Ἐνῷ ἄλλωστε ὁ Βενιζέλος ἦταν ὁ πολιτικὸς ποὺ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ εἶχε τὴν πλατύτερη ἐπαφὴ μὲ τὸ λαό, ἐντούτοις δὲν παραμέριζε τὸ Κοινοβούλιο γιὰ νὰ στηριχθῇ ἀπ' εὐθείας στὶς μάζες ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν. Οὔτε ἐδογμάτισε ποτέ, ὅπως μερικοὶ ἀντίπαλοί του, ὅτι ὁ ἡγέτης πρέπει ν' ἀκολουθῇ τὸ λαό. Ἀντίθετα. Εἶχε μέσα του τὴν ὀρθὴ ἀντίληψη ὅτι ἡ Δημοκρατία χρειάζεται τὸν Ἡγέτη, ὁ ὁποῖος ὅμως τότε μόνο εἶναι ἄξιος τῆς θέσεως αὐτῆς, ὅταν κατορθώνει εἰλικρινῶς καὶ χωρὶς καμμία βία νὰ βρίσκεται κάθε μέρα σὲ ἀνταπόκριση μὲ τοὺς πόθους τῶν μεγάλων μαζῶν. Μὲ τὴν πίστη αὐτὴ καὶ μὲ τὸ πολιτικό του θάρρος ὁ Βενιζέλος ἦταν εὔκολο νὰ μὴ γινῇ ποτὲ δημαγωγός... Νὰ λέῃ τὴν ἀλήθεια «καὶ πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω». Νὰ στέκεται ἀξιοπρεπὴς καὶ ὑπερήφανος μπροστὰ σὲ κάθε Δύναμη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας. Ἰδιαίτερα μπροστὰ στὸ Στέμμα ἀλλὰ καὶ μπροστὰ στοὺς ἰσχυροὺς ξένους. Ὁ Βενιζέλος ἤξερε νὰ εἶναι πιστὸς σύμμαχος καὶ φίλος, ἀλλὰ ὄχι ὑποτακτικός. Τὸ ἀπέδειξε τόσες φορές. Ἀπέσπασε τὸν θαυμασμὸ καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Οἴλσων στὸ Συνέδριο τῆς Εἰρήνης, μὲ τὴν ὑψηλοφροσύνη καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του.

Δὲν ἐδίστασε νὰ συγκρουσθῇ μὲ τὸν Κλεμανσὼ ἀκόμα, ἀμυνόμενος τῆς Ἑλλάδος ποὺ τὴν ἐβάρυναν οἱ ἡμέρες τοῦ Νοεμβρίου 1916. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶπε στὴ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἦταν πολὺ μικρὴ χώρα γιὰ νὰ διαπράξῃ τόση μεγάλη ἀτιμία ὅση ἦταν ἡ προδοσία τῆς Σερβίας ἀντὶ ὠφελειῶν, ἔφερε πάντα τὴν Ἑλλάδα σὰν ἴση πρὸς ἴσους μπροστὰ στοὺς μεγάλους... Τὰ παραδείγματα τῆς περιόδου ἐκείνης εἶναι χρήσιμες ὑποθῆκες γιὰ κάθε βουλευτὴ ποὺ θέλει νὰ σέβεται τὸ λαὸ καὶ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς χώρας του, γιὰ ὅποιον συγκινεῖται ἀπ' τὰ ζητήματα τῆς Ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας, γιὰ ὅποιον αἰσθάνεται ὅτι πρέπει νὰ ἐκτιμᾶ συνειδητὰ κάθε φορὰ ποιὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸ ἐθνικὸ συμφέρον.

Καὶ ὅτι ὁ Βενιζέλος ἀπηχθάνετο τὴ δημαγωγία καὶ μάλιστα τὴν προεκλογική, ἄπειρα γνωστὰ παραδείγματα τὸ δείχνουν. Ἄλλωστε ἡ ἔννοια τοῦ «συμβολαίου» δὲν εἶχε ἀκόμα ἀνατείλει...

Στὴν ἴδια γραμμὴ βρίσκεται καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ Βενιζέλου νὰ ἐγκλιματίσῃ νέα πολιτικὰ ἤθη στὴ ζωὴ τῆς χώρας. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἁπλότητα τοῦ λόγου, μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιο, ὡς τὴν τάση νὰ δημιουργῇ, ἂν δὲν ὑπῆρχε, ἀντιπολίτευση, καὶ ν' ἀνεβάζῃ τοὺς ἀντιπάλους του, ἀντὶ ἁπλῶς νὰ τοὺς ἀρνεῖται. Δὲν εἶναι τυχαῖο γεγονὸς ὅτι τὸν ἐπιτάφιό του, ὅπου ὁ ἴδιος συνώψισε ὅ,τι αἰσθάνετο ὅτι ἀπωτελοῦσε τὴν ἀξία του, τὸν ἔβαλε στὸ στόμα τοῦ Παπαναστασίου, τοῦ τότε ἀντιπάλου του, τὸν ὁποῖον ἐθαύμαζε δικαίως καὶ ἀγαποῦσε ὅσο κανέναν ἄλλο.

Προστασία τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν

Ἡ πρώτη μεγάλη νομοθετικὴ μεταρρύθμιση ποὺ εἰσηγήθηκε ὁ Βενιζέλος, ἡ ἐργατική, ἀρχίζει ἀμέσως ἀπ' τὰ 1911. Ὅσο ἦτο δυνατὸν στὶς τότε συνθῆκες, ὁ νόμος ὠφέλησε μὲ προστασία καὶ δικαιώματα τοὺς μισθωτούς, τοὺς ἐχειραφέτησε, καὶ τὸ σπουδαιότερο, τοὺς ὤθησε στὴ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση. Τότε ἱδρύθηκε καὶ μια ἐλεύθερη καὶ δημοκρατούμενη Γενικὴ Συνομοσπονδία τῶν Ἐργατῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐργατική μας νομοθεσία προέτρεχε τότε σὲ ἀρκετὰ σημεῖα ἀπ' τὶς προηγμένες νομοθεσίες τῆς Εὐρώπης. Καὶ ὁ νόμος 2112, ποὺ ζοῦσε ἴσαμε πρὸ ὀλίγου, εἶναι τοῦ 1920.

Μὲ τὴν ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση τοῦ 1917, ἔμπηκαν οἱ βάσεις γιὰ τὴ χειραφέτηση ἄλλων σκλάβων, τῶν σκλάβων τῆς γῆς. Ἡ ἱερότης τῆς ἰδιοκτησίας εἶχεν ἐμπρακτα ὑποχωρήσει μπρὸς στὸ κοινωνικὸ συμφέρον. Ὁ σάλος ὑπῆρξε βαθύς, ἀλλὰ ἡ πρόοδος ἐπεβλήθηκε.

Ἡ Νομοθεσία περὶ Συνεταιρισμῶν ἄνοιξε τὸ δρόμο πρὸς μια δημοκρατικὴ οἰκονομικὴ ὀργάνωσι τῶν ἀσθενεστέρων, δρόμο ἐπίσης προόδου καὶ προστασίας τῶν ἀδυνάτων.

Δημοκρατικὴ ἐμβάθυνση ἦταν καὶ ἡ Νομοθεσία περὶ Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Ἀπ' τὸ παρελθὸν τῆς πατρογονικῆς Ἱστορίας ἀνασύρθηκε ἡ Κοινότης, ἀνανεώθηκε, μεταμορφώθηκε σ' ἕνα σύγχρονο θεσμό, γιὰ νὰ γίνῃ σχολεῖο πρακτικῆς ἀγωγῆς τοῦ Δημοκρατικοῦ πολίτη.

Πνευματικὴ πρόοδος

Καὶ ἦρθε ἡ ὥρα τῆς γλωσσικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἡ ὥρα τοῦ Δημοτικισμοῦ. Τοῦ πιὸ γνήσιου πνευματικοῦ ἐθνικοῦ Κινήματος. Ἀνέβηκαν στὴν ἐθνική τους θέση τὸ δημοτικὸ τραγούδι, ὁ Σολωμός, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Ψυχάρης, καὶ τὴν παιδεία τῶν ἑλληνοπαίδων ἄρχισαν νὰ κατεργάζωνται ἄλλα, ἑλληνικώτερα, φωτεινότερα, πιὸ συγχρονισμένα συστήματα.

Καὶ ἐπὶ πλέον ἐτιμήθηκε τὸ Πνεῦμα. Γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Κράτος ἔκοψε Ἀριστεῖο Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Γιὰ πρώτη φορὰ παρασημοφόρησε ὁμάδικα Ποιητές, Συγγραφεῖς, Λογοτέχνες. Καὶ ὅταν οἱ ἴδιες δυνάμεις τοῦ Σκότους, ποὺ κινοῦνται σήμερα ἐναντίον ἑνὸς μεγάλου πνευματικοῦ τέκνου τῆς δικῆς Σας Κρήτης, ἐκινήθηκαν τότε σ' ἕνα θλιβερὸ διωγμὸ τοῦ Πνεύματος μὲ τ' ἀθεΐκά του Βόλου, ὁ ἀέρας τῆς πνευματικῆς Ἐλευθερίας ποὺ φυσοῦσε ἀπ' τὸ νέο καθεστὼς ἐπέδρασε καὶ στὴν κοινὴ γνώμη καὶ στὸ Ἐφετεῖο Ναυπλίου καὶ ἀθωώθηκαν οἱ κατηγορούμενοι.

Ἡ δημοκρατικὴ ἐξέλιξις

Βλέποντας ἀναδρομικὰ τὸ σύνολο τῶν μεταβολῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι τὰ γόνιμα στοιχεῖα τῆς ἀνόδου τοῦ ἀστικοῦ κόσμου, μαζὶ μὲ τὴν ἀφύπνιση τῶν ἐργαζομένων, θὰ ὁδηγοῦσαν στὴν ἔναρξη ἑνὸς δημοκρατικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς Κοινωνίας τῆς χώρας μας. Ἡ μεταβολὴ τὴν ὁποίαν ἐπέρασαν οἱ Εὐρωπαϊκὲς ἀστικὲς δημοκρατίες ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20ου αἰώνα καὶ συνεχίζουν ἀκόμα, ἰδιαίτερα μετὰ τὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ἦταν καὶ τότε χρήσιμη, ὅπως εἶναι καὶ σήμερα ἀναγκαία.

Ὁ Βενιζέλος δὲν ἦταν δογματικός. Ἦταν πολιτικὸς ρεαλιστής. Ἔκανε τὴ δική του ἐπανάσταση μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος. Δὲν ὑπῆρξε σοσιαλιστής. Ἀλλὰ τὸ πόσο διαιοθάνετο τὴ συσχέτιση ἑνὸς τέτοιου μετασχηματισμοῦ πρὸς τὴν ὁμαλὴ πορεία τῆς Ἱστορίας, τὸ δείχνει μιὰ ὀργίλη ἀγόρευσή του ἐναντίον συντηρητικοῦ βουλευτοῦ κατὰ τὴ συζήτηση περὶ ἰδιοκτησίας στὴ Βουλὴ τοῦ 1911. «Δὲν τὸ θέλω—ἔλεγε—τὸ καθεστὼ, ἀκινητοῦν, δὲν τὸ θέλω μένον εἰς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ διαρρύθμισιν ὅπως σωρευθῇ αἰφνιδίως εἰς ἐρείπια, τὸ θέλω ἀκολουθοῦν τὴν πρόοδο, προσαρμοζόμενον εἰς τὰς καθημέραν περιστάσεις». Σὰν ἀληθινὰ μεγάλος πολιτικός, διέκρινε ὅτι ἔπρεπε νὰ διευκολύνῃ, μὲ τὰ ἴδια τὰ κρατικὰ μέσα, τὸ δρόμο τῶν ἀδικημένων πρὸ τῆ χαραυγῆ μιᾶς κοινωνικῆς Δικαιοσύνης μέσα στὴ Δημοκρατία καὶ στὸ ἐλεύθερο Πολίτευμα.

Ἂν ἡ ἐπιθετικὴ ἐπιστροφὴ τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων ποὺ εἶχαν ἡττηθῆ στὰ 1909 καὶ τὸ ἀντιδραστικὸ κλίμα ποὺ ἀπλώθηκε μετὰ τὸ πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο στὴν Εὐρώπη, δὲν εἶχαν ἀνακόψει τὴ φυσιολογικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἐλευθέρου καὶ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος στὸν τόπο μας, ἡ ὄψη τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦταν διαφορετική... Ἀλλ' ὅ,τι ἄρχισε νὰ συντελεῖται πρὶν ἀπὸ μιάμισυ γενεά, εἶναι συμφέρον νὰ ἐπιδιώξουμε νὰ τὸ ὁλοκληρώσουμε σήμερα. Διότι ἡ Ἀλλαγὴ καὶ σήμερα θὰ φέρῃ Ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδος, ὅπως καὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔδειξε πόσο ἦτο καρπεφόρος. Σὰν τὰ στάχυα ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴν κακοκαιρία ἀνασηκώνονται στὸν ἥλιο, ἔτσι καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μόλις αἰσθάνθηκε ὅτι γινόταν ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν μακρόχρονη ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ πίεση τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν δυναστῶν του, ρίχτηκε μὲ θέρμη στὴν κάθε εἴδους δημιουργία, αἰσιόδοξος, γεμάτος αὐτοπεποίθηση καὶ ἐνθουσιασμό. Ἡ οἰκονομία βελτιώθηκε γιατὶ ἀξιοποιήθηκε κάθε προηγούμενη ἐμάδα καὶ ζωτικὴ καταβολή. Ἡ παραγωγὴ ἄρχισε ν' αὐξάνῃ καὶ ἡ βιομηχανία ν' ἀναπτύσσεται. Ὡρίμασε ἡ ἐξυγίανση τῆς δραχμῆς ἀπέναντι τοῦ ξένου συναλλάγματος. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀνανεώσεως ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας γιὰ τὸ σύνολο, ἀπλώθηκε τότε στὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὅταν τοῦ ἐζητήθηκε νὰ περάσῃ τὰ σύνορα, ὁ λαὸς μὲ τὸ πρῶτο ἅλμα βρέθηκε στὸ Λευκὸ Πύργο καὶ μὲ τὸ δεύτερο στὸ Βόσπορο καὶ στὴ Σμύρνη. Ἡ Τουρκικὴ σημαία ἔφυγε δριστικὰ ἀπὸ τὸ Φιρκά. Καὶ ἡ Κρήτη, ἀφοῦ εἶχε στείλει πρῶτα τὴν ἐκλεκτή της προίκα, ἦρθε καὶ ἐνώθηκε μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Βενιζέλος ἐδείχτηκε ἄξιος τῆς Ἀλλαγῆς ποὺ εἶχε ζητήσει ὁ λαός. Ἡγήθηκε μιᾶς νέας ἐθνικῆς ζωῆς καὶ μὲ τὴν πνοή του ἐγύρισε κάμποσα φύλλα τῆς Ἱστορίας πρὸς τὰ ἐμπρός.

Ἡ κληρονομία τοῦ Βενιζέλου

Ἀλλ' ὁ πυρσὸς τῆς προόδου ποὺ ἐστήθηκε κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη τῷ καιρῷ ἐκείνῳ καὶ ποὺ δοκιμάστηκε πολλὲς φορὲς ἔκτοτε ἀπ' τοὺς ἐνάντιους, τοὺς ἀντιδραστικοὺς ἀνέμους, δοκιμάζεται καὶ σήμερα. Καὶ πρέπει νὰ τὸν σώσουμε, γιὰ νὰ μπορέσουμε ὕστερα νὰ συνεχίσουμε τὸ ἔργο τῆς λαμπρότερης περιόδου τῆς ἀναμορφωτικῆς μας ἱστορίας. Πρέπει νὰ μὴ σβύσῃ ἡ φλόγα. Κι' ἂν τρεμουλιάζει, νὰ τὴν δυναμώσουμε. Μόνο ὁ κοινὸς ἀγῶνας ὅλων τῶν φιλελευθέρων καὶ προοδευτικῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ σήμερα τὸ ἔργο αὐτὸ καὶ νὰ εὐεργετήσῃ τὸν ἑλληνικὸ λαό, δημιουργώντας τὰ πλαίσια μιᾶς νέας πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐξορμήσεως. Ἡ ἐξόρμηση ποὺ ἐπιβάλλεται ἀπ' τὶς ἀνάγκες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ θὰ ἔχῃ τὶς μακρυνές της ρίζες στὴν πολιτική, ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερική, γραμμὴ τῆς Βενιζελικῆς δράσεως. Ὅτι ἡ Ἑλλάδα πρέπει νὰ μὴ παρασύρεται σὲ πολεμικοὺς κινδύνους ποὺ δὲν ὑπαγορεύουν ἐπιτακτικὰ τὰ ἄμεσα συμφέροντά της, ὅτι πρέπει εἰλικρινὰ νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν εἰρήνη χωρὶς νὰ βοηθῇ κανενὸς τοὺς ἐπιθετικοὺς σκοπούς, εἶναι παράδοση ποὺ ἀπορρέει ἀπ' τὴ Βενιζελικὴ ἱστορία. Παρὰ τὰ φαινόμενα, ὁ Βενιζέλος ἦταν ἀπὸ τοὺς πλέον εἰρηνοφίλους πολιτικούς. Ἔκανε μάλιστα, ὅταν ἐχρειάσθηκε, πολλὲς θυσίες γιὰ τὴν εἰρήνη, ἐνῷ σήμερα δὲ χρειάζονται καὶ οὔτε ὑπάρχει λόγος νὰ τὶς σκεφτόμαστε. Παράδοση ἐπίσης τῆς ἴδιας ἱστορίας, ποὺ πρέπει νὰ συνεχίσουμε, εἶναι ὄχι ἡ διεθνὴς ἀπομόνωση τῆς Ἑλλάδος—ὁ Βενιζέλος, ἂς μὴ λησμονεῖται, ὑπῆρξε ἀπ' τοὺς πιὸ θερμοὺς ἱδρυτὰς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν—οὔτε ἡ ἔχθρα πρὸς οἱονδήποτε—ὁ Βενιζέλος συνέδεσε πολὺ φιλικὰ τὰς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος ταυτοχρόνως πρὸς τὴν Ἰταλία, τὴ Γιουγκοσλαβία καὶ τὴν Τουρκία, χωρὶς νὰ παύσῃ ἐπίσης νὰ εἶναι ὁ φίλος τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας—ἀλλὰ ἡ ὅσο εἶναι δυνατὸ μεγαλύτερη ἀνεξαρτησία τῆς ἐθνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας.

Ἀπ' τὴν ἐσωτερικὴ ἀναμορφωτικὴ προσπάθεια τῆς πρώτης βενιζελικῆς δεκαετίας πρέπει νὰ ἐπαναφέρουμε τὴν πραγματικὴ ἰσοπολιτεία τῶν Ἑλλήνων, τὸ Κράτος Δικαίου, ἀντὶ τοῦ Ἀστυνομικοῦ Κράτους, τὰς ἐγγυήσεις τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀτόμων, τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας ἑκάστου, τὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ σύνταγμα, τὸ σεβασμὸ πρὸς τὸν Ἄνθρωπο καὶ τὸν Πολίτη, τὴν εὐθύνη τῶν Κρατικῶν ὀργάνων, τὸ σεβασμὸ τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἐλευθερίας τῆς Γνώμης, τὴν κατάργηση τῆς μισαλλοδοξίας. Πρέπει ἀκόμα νὰ ριχτοῦμε προκαλώντας τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ Λαοῦ στὴν ἀνασυγκρότηση καὶ ἀκόμα νὰ προχωρήσωμε πρὸς τὶς ἐπιβεβλημένες ἐθνικοποιήσεις. Πιστεύω ὅτι ὁ Βενιζέλος ἂν ξαναγύριζε στὴ ζωὴ θὰ συνέχιζε ἐντονώτερα τὸ δημοκρατικὸ μετασχηματισμὸ τῆς χώρας, σὰν τὴ γενικώτερη ἀνάγκη της, θὰ ἐβάθυνε τὴν ἐργατικὴ καὶ τὴν ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση, θὰ ἤξερε, χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ συνόλου, νὰ βάλῃ χαλινὸ στὴν οἰκονομικὴ ὀλιγαρχία, γιατὶ ἡ ἀσυδοσία της ἐγνώριζε ὅτι τελ